

ETİK KONULU SEMPOZYUMDAN İZLENİMLER

*Yrd. Doç. Dr. Yeşim Korkut**

22-24 Ekim 2004 tarihlerinde Prag'da yapılmış olan EFPA Etik Konulu Sempozyuma Disiplin-Etik Kurulunu ve Derneğimizi temsilen katılmış bulunmaktayım.

Katıldığım Sempozyumun hedefi, Avrupa Birliği Ülkeleri'nde kabul edilmiş olan EFPA Etik Yönetmeliği'ni (Meta Code) gözden geçirmek ve uygulamada ortaya çıkan sorunları ele alarak Yönetmelik üzerinde gerekli değişiklikleri yapmaktır. Bu çerçevede, her ülke temsilcisinden, kendi ülkelerinde kullanılan Etik Yönetmelikler, Etik konusunda yapılan çalışmalar, yaşanan sıkıntılarla ilgili çok kısa bir sunum istenmekteydi. Ayrıca her ülke temsilcisi hem varolan Etik Yönetmeliği'ni İngilizce'ye çevirecek ve beraberinde getirecek hem de bu ulusal diyebileceğimiz yönetmeliklerle EFPA Meta Code (yönetmelikler üstü yönetmelik) arasında çelişki olup olmadığını değerlendirecekti. Son olarak da kendi önerilerini dile getireceklerdi. İkinci gün için grup çalışmaları bazında EFPA Yönetmeliği'nin maddeleri tek tek ele alınarak beyin fırtınası yapılması ve oluşan görüş, öneri, eleştirilerin Genel Grup toplantısında ele alınması planlanmıştı. Katılımcılar çeşitli ülkelerden, Etik Değerlendirme sürecinin içinde yer alan, Etik Yönetmelik konusunda çalışmış uzmanlar ve Prof. Dr. Geoff Lindsay'ın başkanlığını yaptığı EFPA Etik Kalıcı Komisyon üyelerinden oluşuyordu.

**İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
Disiplin-Etik Kurulu Üyesi
İstanbul Şube Etik Komisyonu Başkanı*

16 ülkeyi temsilen 27 katılımcının olduğu Toplantının ilk günü yaptığım 7-8 dakikalık sunumda,

1) Etik konusunda Derneğimizde yapılan çalışmalardan söz ederek, kısa süre içinde aldığımız yolu, kabul edilen yönetmeliklerimizi aktarmaya çalıştım.

2) Etik Yönetmeliğin geliştirilmesi aşamasında birlikte çalıştığım arkadaşlarım Yrd. Doç. Dr. Serra Müderrisoğlu ve Psikolog. Dr. Melis Tanık ile bu Sempozyuma yönelik bir çeviri hazırladığımızı, ancak bu çevirinin üzerinde daha sonra çalışılacağını ve tekrar kendilerine gönderileceğini belirtip, kısaca Yönetmeliğimizin sistematikliğini tanıttım.

3) Ayrıca Dernek bünyesinde yapılan Etik konulu eğitimlerden; en son Ulusal Kongredeki Etik konulu panelimizde tartıştıklarımızdan söz ettim.

4) Yine Serra Müderrisoğlu ve Melis Tanık'la birlikte yaptığımız Etik İhlal konulu araştırmayı kısaca anlattım.

Oturum Başkanımız çok kısa zamanda çok yol almış olduğumuzu belirtti.

Tek tek her ülkenin temsilcisinin sunumu sırasında aldığım notlardan bazı önemli noktaları sizlerle paylaşmak isterim. Öncelikle üniversitelerin ders programlarına Etik dersinin konması pek çok ülke için hala yeni bir hedef, örneğin Hollanda temsilcisi bunu yeni başardıklarını belirtti. İngiltere temsilcisi, Etik mantık yürütme sürecini anlamının önemini vurgulayıp, Etik İkilemlerle başa çıkma konusunda bir sistem geliştirmenin gerekli olduğunu düşündüklerini ve değerlere dayalı bir Etiğin gerekli olduğunu vurguladı. Televizyona gerekli-gereksiz çıkıp meslek hakkında olumsuz izlenim oluşturan meslekdaşlar konusunda sıkıntı yaşadıklarını dile getirdi ve dinleyiciler olarak bizler pek çok ülkede bunun bir sorun olduğunu anladık.

Finlandiya temsilcisi 'gelen şikayetleri', 'araştırma yapılması ricası' olarak ele aldıklarını; bu olumlu vurgunun yararını anlattı. Değerlendirmede mutlaka 'birinci el' bilgiye dayalı olmaktan ve hakkında şikayette bulunulan kişi için telefon danışma hattı oluşturduklarından sözetti.

Çek Cumhuriyeti temsilcisi, ülke genelinde yaşanan politik değişimlerin sonucunda, 'Etik duygusunda bir azalma gözlemlediklerini' anlattı. Vicdan kavramının önemi tartışıldı.

Estonya temsilcisi de bizim yaptığımız araştırma ile ilgilenerek, kendi ülkelerinde de bir araştırma yapıldığından sözetti. Psikologların genelde sezgileriyle hareket ettiklerinden ve Etik Yönetmeliğe göre değerlendirmeye henüz tam alışılmamış olduğundan yakındı (yönetmeliklerinin 1988 de kabul edilmiş olduğunu hatırlamakta yarar var). Slovakya'da Kanunlar, Etik değerlendirmelerin çok önüne geçmekte olduğu için, bu anlamda sorun yaşandığı belirtildi. Genç psikologların çok çabuk terapist olma hevesinde oldukları ve yönetmelikte psikoterapist olma koşullarının onlara zor geldiğinden söz edildi.

İsviçre temsilcisi, kanunların güçlü etkisini, mahkemeye her türlü bilginin istendiğinde sunulması zorunluluğunun yarattığı sıkıntıyı anlattı.

Daha sonra grup çalışmalarında, katılımcılar küçük gruplara ayrıldılar ve EFPA Yönetmeliği'nin maddeleri tek tek ele alınarak oluşan görüş, öneri, eleştiriler Genel Grup toplantısında ele alındı. Tartışmalar sonucunda üzerinde uzlaşılan noktalar şunlardı: Her ülkenin ulusal bir kodu olabilir, ancak bu asla EFPA Meta yönetmelik ile çelişmemelidir. Aynı değer veya konu, farklı ülkelerin ulusal yönetmeliklerinde farklı başlıklar altında ele alınmış olabilir. Bir yönetmelik olabildiğince genel ifade edilmiş olmalıdır.

İfade edilen kimi sorunlar ise şunlardı:

- Bazı kavramlar (örneğin otonomi) her ülkenin değer sistemine uygun olmayabilir.
- Geleneksel olmayan psikoterapi ortamlarına yönelik madde gerekliliği tartışılabilir (Bu konuyu gündeme ben taşımışım).
- Başvuru kurulunun gerekliliği tartışılabilir.
- Metinlerdeki 'expert witness' kavramının daha açık tanımlanması gereklidir.
- Avrupa diploması ve eğitim-etik konusunda ortak standartlar belirlenmelidir.

Sonuç olarak, EFPA Yönetmeliği'nde ciddi bir değişime gerek olmadığına, ancak belirtilen konuların 'öneriler' bölümünde karşılığını bulmasına; EFPA kodu ile değerlendirme yapılmayacağına ve bunun için ulusal kod gerektiğine; APA gibi bir Yönetmeliğin kesinlikle istenmediğine karar verildi.

Pek çok çelişkili durumun daha net kavranmasına yardımcı olacağından, Avusturyalı katılımcı ile birlikte dile getirdiğimiz 'Vaka Kitapçığı' üzerinde çalışılmasının gerekli olduğu konusu, çoğunluk tarafından kabul gördü. Ulusal Yönetmeliklere göre ele alınmış vaka örneklerinin EFPA Yönetmeliğine göre de değerlendirmelerini içeren açıklayıcı bir kitap üzerinde çalışacak bir grup oluşturulması düşünüldü.

Bu seçkin toplantıya gitmek üzere seçilmiş olmaktan ve orada Derneğimiz ve Etik Kurul adına çalışıyor olmaktan büyük bir gurur ve mutluluk duydum. Toplantıya katılmam konusunda beni yüreklendirdiğiniz ve desteklediğiniz için tüm Etik Kurul Üyelerine ve Dernek Yönetim Kurulu üyelerine teşekkür etmek istiyorum.